

Max Woiski op 78 toeren

In het artikel 'Max Woiski op Imperial' in *De Weergever* van december 2000 oppert Henk Zwartenkot de vraag hoe 't nu precies gegaan is met de opnamen van Max Woiski op Imperial. 'Wie weet iets meer van deze opnamen ...? En waar werden opnamen gemaakt?' Worden de Imperial matrijsnummers verondersteld internationaal en chronologisch te zijn toegekend dan zou geconcludeerd moeten worden dat de Woiski's (matrijsnummers K Ho 29001 t/m 29011) in 1942 zijn opgenomen. Een andere mogelijkheid is dat een blokje matrijsnummers is gereserveerd voor Nederlandse opnamen en dat er mogelijk pas veel later gebruik van is gemaakt. Tot zover de afwegingen van Henk Zwartenkot.

De bedoelde opnamen zijn gemaakt door Geluids Technisch Bureau Bakker (GTB) gevestigd in de Jan van Nassastraat 67 te Den Haag. De platen zijn opgenomen midden 1950, 1951. Hoe weet ik dit nu zeker? Schriftelijke bronnen, mijn persoonlijke herinneringen aan de gesprekken met geluidstechnicus Gé Bakker (die de platen opnam) en materiaal in mijn collectie geven het antwoord.

Henk Zwartenkot noemt al enige data waarop in tijdschriften over de platen wordt gerept. De lijst kan nog worden aangevuld. *Onze lichte muziek* bericht in april 1951 de uitgave van Imperial 36001, Max Woiski en zijn La Cubana Orkest met *Ba-anansie* en *Va Joe Kan Takie No Moi*. Interessant is dat wordt gemeld: 'Evenals de vorige opnamen van dit typica-orkest kan ook deze plaat glansrijk elke critiek doorstaan'.¹ Met de vorige opnamen zullen de Pathé releases zijn bedoeld. In *Onze lichte muziek* van oktober 1950 staat Pathé 5005, *Oen No Wani Moro* en *Piauw Piauw* aangeprezen.² *Gramfoonplaten Nieuws* van februari 1951 meldt de release van Pathé 5004, *Bruine Bonen Met Rijst* en *Aleesie Bron Bron*.³ Enige scepsis is in het kader van de vraagstelling bij dit alles evenwel gepast. Immers worden naast deze platen in genoemde tijdschriften ook schijven aangekondigd (o.a. van de Kilima Hawaiians en Jacques Gerlagh) die zonder twijfel heruitgaven zijn van opnamen gemaakt kort voor of tijdens de tweede wereldoorlog. Deze re-releases kunnen ook worden aangetroffen in de enige relevante catalogus die mij hier ter beschikking staat, het overzicht van de N.V. Nederlandsche Gramfoon Maatschappij te Den Haag, vertegenwoordiger van Pathé, Imperial, Elite Special en M.G.M.⁴ Maar wie de platen draait zal onmiddellijk een aanmerkelijke afwijking in akoestiek en geluidskwaliteit bespeuren tussen de genoemde heruitgaven en de Woiski's. Hier hoor je het verschil tussen de opnamen gemaakt in 1938-1942 in 'Ons Gebouw' Hilversum (dat bekend stond als een akoestisch moeilijk zaaltje) en die vervaardigd rondom 1951 in de moderne, goed geoutilleerde, studio van GTB.

Als tweede bron kan ik hier mijn eigen herinneringen toevoegen. Ik heb Gé Bakker, eigenaar van Geluids Technisch Bureau Bakker, goed gekend. In zijn laatste levensjaren zocht ik hem regelmatig op en hoorde hem dan honderduit over zijn interessante leven als geluidstechnicus. Hij doorspekte zijn herinneringen maar al te graag met fonografische illustraties. Vanaf 1937 heeft Bakker voor diverse grammofoonplatenmaatschappijen opnamen gemaakt. Meerdere malen hebben wij over Woiski en zijn orkest gepraat en de opnamen die Bakker hiervan maakte voor de Nederlandsche Gramfoon Maatschappij, uitgebracht op Pathé, Elite Special en Imperial.

---

¹ *Onze Lichte Muziek*, april 1951 p. 28

² *Onze lichte muziek*, oktober 1950 p. 31

³ *Gramfoonplaten Nieuws*, februari 1951 p. 12

⁴ *Catalogus 33, 45, 78 toeren M.G.M., Elite Special, Pathé, Imperial. Imp. N.V. Ned. Gram. Mij. N.G.M. 's-Gravenhage* [bijgewerkt tot en met 1 november 1954]

De derde vingerwijzing omtrent plaats en tijd van de Woiski-opnamen wordt gevormd door de inhoud van een zestal blikken dozen, afkomstig uit de GTB-studio, met als opschrift 'afgekeurde masters'. Enige technische uitwijding is nu nodig. Rondom 1951 had GTB weliswaar de beschikking over bandopname-apparatuur, maar de bijnaam van deze machines 'de koffiemolens van Bakker' geeft al aan dat zij niet die kwaliteit konden leveren waar Bakker garant voor stond. Zodoende werden de platen nog op de oude manier direct gesneden, zonden tussenkomst van band. Nadeel van deze methode was wel dat bij een mislukte opname een lakplaat verloren ging. De opname geschiedde op 'oversize' EMI lakplaten met een diameter van 28 cm. 'Oversize' was nodig om veilig de inloopgroef te kunnen snijden. Bij verwerking van de lakplaat naar matrijs werd de buitenste rand afgesneden zodat uiteindelijk een 25 cm. plaat kon worden geperst waarbij de inloopgroef bij de uiterste rand begon. De opnameplaten hebben twee kanten, maar slechts één kant was goedgekeurd voor gebruik als 'master'.

Ging een opname fout dan was er dus een opnameplaat bedorven. Deze werd door Bakker echter niet weggegooid. Er was immers nog een stuk op vrij en er was nog een achterkant. Dat kon worden gebruikt voor testopnamen. Meestal werden na inspelen van het orkest één of twee testopnamen gemaakt als laatste controle van de microfoonopstelling. Dan werd de 'master' gesneden waar uiteindelijk de matrijs van zou worden gemaakt.⁵ Als de opname naar wens was verlopen kraste Bakker het matrijsnummer in de plaat (in het 'oversize' gedeelte dat tijdens het productieproces werd afgesneden). In de fabriek zou dit met een speciale letterstans tussen de uitloopgroeven worden ingedrukt. Soms plaatste hij de letter 'G' tussen de uitloopgroeven als een soort signatuur.⁶ Naast de 'master' werd een 'meeloper' meegesneden op een tweede machine. Deze 'meeloper' diende voor een laatste controle, de 'master' mocht niet worden afgespeeld. In enkele gevallen werd een reserve 'master' gemaakt. Mocht bij het verwerken van de 'master' naar de matrijs wat fout gaan dan kon op dit extra exemplaar worden teruggevallen en een nieuwe opnamesessie worden bespaard.

Deze uitwijding is nodig om te begrijpen hoe de ratjetoe op de platen in de genoemde blikken dozen kon ontstaan. Onmogelijk het hier allemaal te beschrijven, maar vermakelijk is het wel. Keurig horen we bijvoorbeeld Woiski's orkest de potpourri van Surinaamse Verjaardagsliedjes (uiteindelijk uitgegeven op Elite Special HEL 111) spelen, maar dan ontsteekt Max in woede *'Waarom verander je van akkoord? Blijf gewoon doorspelen!'* Soms klinkt alleen maar een droog *'stop maar!'*, vermoedelijk de stem van Bovema-opnameleider Ploeger. Tussen dit alles door kunnen testjes en 'meelopers' worden aangetroffen van opnamen van Nederlandse en Belgische artiesten uit de N.G.M./Bovema-stal. Zoals de Koninklijke Militaire Kapel, de Pico's (Elite Special), Kees Manders (Parlophone) Teddy en Henk Scholten, Flamingo Quintett (H.M.V.) Toby Rix (Pathé) en natuurlijk Max Woiski (Imperial, Elite Special en Pathé). Wat Woiski betreft zit er één reserve master bij, compleet met ingekrast matrijsnummer (K Ho 29002, *Va Joe Kan Takie Mie No Moi*) en een 'meeloper' van K Ho 29011 (*My Sugar Is So Refined*) en enige stukken die nog nader moeten worden geïdentificeerd. Verder zijn er natuurlijk nog de kort durende testjes en afgebroken 'takes'.

---

⁵ Een aardig krantenartikel in het plakboek van Gé Bakker geeft een ooggetuigeverslag van een opname in de GTB studio van 'Vochtige Klanken' (Parlophone DPH 1, uitgebracht februari 1951). (Datering: Gramfoonplaten Nieuws, februari 1951 p. 14, vgl. bespreking Gramfoonplaten Nieuws, maart 1951 p. 12)

⁶ Dit signeren van een snijding is vrij gebruikelijk. Toen ik zelf werkzaam was als snijtechnicus was mijn code HCT (Holland Cutting Tim). In opnamen uit de GTB studio kunnen ook de letters 'GM' en 'GMH' worden aangetroffen. Mogelijk zijn deze snijdingen gemaakt door assistenten van Bakker.

Uniek materiaal dat maar in een relatief korte periode van de fonografische geschiedenis kon ontstaan. Voor grofweg 1950 werd de 'master' op was gesneden en werd een mislukte opname vernietigd door het schaven van de was voor een volgende sessie. Na ongeveer 1952 ging alles via band en zijn veel originele opnamen, zeker waar het fout ging, gewist.

De dozen 'afgekeurde masters' uit de GTB studio geven naar mijn mening afdoende antwoord op de vragen die door Henk Zwartenkot zijn opgeroepen. Ook de data op de lakplaten (aanmaakdata van de fabriek) bevestigen het al geopperde vermoeden dat de Woiski-opnamen tussen midden 1950 en midden 1951 zijn gemaakt. De K Ho nummers voor Imperial zijn dus kennelijk al lang voor de opname data 'en bloc' gereserveerd voor Nederlandse producties. Na afronding van de Kristall/Imperial sessies in 1942 zijn de nummers in 1950-1951 volgemaakt met opnamen uit de GTB-studio.

Zoals zo vaak leidt onderzoek weer tot nieuwe vragen. Waarom werden bijvoorbeeld door N.G.M./Bovema artiesten in een korte periode op diverse labels uitgebracht? Om bij Woiski te blijven, in een periode van ongeveer één jaar op Elite Special, Imperial en Pathé, alle opgenomen in dezelfde studio!

Over de GTB studio hoop ik op niet al te lange termijn eens een artikel te produceren. Het onderzoek is echter nog niet afgerond.

© Tim de Wolf, februari 2001.